

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 21. De negotiatione,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

quod nec tunc possit accipere duo illa, quibus minoris emit, quia totum id intelligitur pertinere ad industriam quam roganti detulit liberaliter. Nec enim censetur in esse extraordinariam operam ponere; quam si poneret, incrementum ea proueniens sibi sumere posset. Exemplum est, si quis cum non possit pro re inuenire ultra decem, detulit eam ad alium locum distantem, ubi plus valebat: plus enim ibi vendendo, incrementum quo superatur summum illud pretium, quod potuit hic inueniri, retinere potest, tanquam fructum extraordinariae suae operae. Idemque pari ratione censendum est de eo qui iussu aliquid emere, asportaret illud ex aliquo loco distante, ubi minus valebat. Nam illud quo emit minoris quam potuisset hic emere, capere potest tanquam fructum extraordinariae operae suae.

CAP. XX.

De venditione, qua solet fieri sub hasta.

SUMMARIUM.

- 318 Quando venditio fiat sub hasta, & leges in ea seruanda.
 319 Explicatio dubij, an emptio sit eo ipso existimanda iusta, quod facta sit in subhastatione.
 320 Fraudes per quas talis venditio redditur iniusta.
 321 Quatenus liceat ei cuius bona venduntur sub hasta, supponere aliquem ad augendum pretium.

318. **V**enditio fit sub hasta, quando publicâ proclamatione praconis, res exponitur venalis auctoritate legis, vel Iudicis & plus offerenti conceditur. Sunt autem certae leges in ea seruanda. Prima est, quod debeant publicâ voce praconis proclamationes fieri intra certum tempus, quod in reb. Fisci & Ecclesiae definitum est iure ciuili, 20. dierum, Cod. De sacrosanctis Ecclesijs, lege Hoc ius porrectum. In alijs bonis vero est arbitrium, id est, relictum arbitrio eorum, quorum auctoritate bona ipsa venduntur; nempe tutorum, curatorum, exequutorum testamenti, vel Iudicum, ac Magistratu. Secunda est, quod res quae venditur, tradi debeat plus offerenti intra tempus subhastationis; intra quod semper admittitur alius qui plus offerat, primusque offerens liberatur ab obligatione emendi per secundum plus offerentem: ita tamen ut semper libere possit denuo plus offerre quantum voluerit. Tertia est, quod statim aliquis offert pretium, obligetur etiâ in conscientia dare quod obtulit, nisi alius plus offerat infra tempus subhastationis. Quarta est, quod res quae venditur, possit dari minus offerenti, propter faciliorem, vel vilioiorem pretij solutionem, seu quia magis idoneus est quis ad soluendum. Si vero plures simul concurrant aequè idonei, ac tantumdem offerentes, locus esse potest gratiae, sicut in alijs venditionibus, dummodo absit fraus, vel res diuidenda sit cuiuslibet pro rata.

319. **H**ic occurrit dubitatio, an eo ipso, quod res venditur sub hasta, censenda sit vendi iusto pretio, ita ut statim ac rem sub hasta venditam esse acceptum est, debeamus iudicare in conscientia, venditam iusto pretio? Cui satisfieri potest, dicendo enim quidem vim esse istiusmodi venditionis (quemadmodum post Medinam in Cod. De rebus rest. quest. 31. vers. Similiter si merces, annotat Petrus à Nauar. lib. 3. De restitutione cap. 2. n. 36.) et liceat vilius emere in subhastationibus quam currat communis aestimatio fori ciuitatis; nihilominus tamen non sequi continuo, ut si res vendita sit sub hasta, eo ipso debeat censeri vendita iusto pretio, quia in talis venditione, interuenire possunt multae fraudes, per quas peccatur contra iustitiam emendo viliori pretio, quam res vendi poterat; unde incurritur obligatio rescindendi contractum, aut rescindi damnum, quod exinde oriri cognoscitur. Ita enim aequitatem naturalem postulare manifestum est.

320. **COMMITTI VERO** possunt tales fraudes, ex parte quidem eorum quorum auctoritate bona venduntur. Primo, si tempore quo pauci sunt emptores qui pretium augeant, res exponatur venditioni. Secundo, si faciant ut merces exposita venditioni, tradantur offerenti pretium, antequam finiatur tempus subhastationis. Tertio, si scienter vitia earundem mercium occultauerint, vel tacerint. Quarto, si alios arcuerint ab offerendo, vel augendo pretio, ut res minoris e-

mantur, & tradantur, quibus ipsi volunt, amicis videlicet aut confanguineis. Quinto, si aliquos inducant ad pretium augendum, ut pluris, quam communi hominum aestimatione valeant, res ipsae vendantur.

Aduerte tamen quod si auctio fieret ex cetera scientia emptorum, qui ne alius rem ferat, dedita operâ pretium ita augeat, ut duplo superet illud quo apud mercatorem talis res emeretur, excusatio fit & à peccato, & à restitutione, ut bene monet Petrus à Nauar. in seq. num. 37. quia in eo casu merito praesumitur donatio incrementi: cum nec ignorantia, nec necessitas, nec vlla vis, aut fraus interueniat, ex qua id ipsum pretium soluens, iniuriam pati censetur. Et certe, ut ille quoque tangit, non videtur à ratione alienum, ut in hoc genere venditionis publicae, in quo ex tepiditate emptorum res ferè semper minoris venditur quam valeat, tunc pluris vendatur ferenti, & volenti sic emere. Nam ut illud ad malam, ita istud ad bonam fortunâ venditoris pertinere censetur. Ex parte vero emptorum possunt committi fraudes. Primo, si quis eorum curet ne eius augeat pretium, ut ipse minoris emat. Secundo, si ipsi inter se conueniant, ut quisque parum, aut nihil augeat pretium. Tertio, si quis eorum per inuidiam, vel odium, persistat in contendendo, & augendo pretio, non ut emat, sed ut alius carius emat.

SI QUERAS, an illi quorum bona venduntur sub hasta, male faciant inducendo aliquem, ut pretium augeat, ne merces vendatur minoris, quam aequum sit? Respondetur, quod si probabiliter credât res esse minoris emendas, quam aliqui emerentur, etiamsi venderentur sub hasta, non male facere in eo: quia non inducant ut merces pluris quam debeat, sed ut iusto pretio, vendantur. Si vero inducant ne merces minoris vendantur, quam aliae similes venditae, sunt aliquando, etiam sub hasta, vel alibi vendi solitae male faciunt, quia pretium huiusmodi venditionis variari solet, ut recte ait Medinam loco cit. paucitate, vel multitudine emptorum, quam secum adferre solent tempus, & locus.

CAP. XXI.

De negotiatione.

SUMMARIUM.

- 322 Quid & quotuplex sit negotiatio.
 323 Ea aliquando est, aliquando non est licita.
 324 Quando illicita sit ex parte materiae, & quando ex parte eorum cum quibus exercetur.
 325 Clericis & Monachis prohibita est negotiatio, nisi conuenerint circumstantijs, & quibus.
 326 Quomodo illicita sit negotiatio ex circumstantijs loci, temporis, finis, & modi.

NEGOTIATIONIS nomine significatur emptio, non quæuis, sed ea duntaxat, quae ad reuendendum causa lucri ordinatur. Vnde qui emit ut utatur emptis, non dicitur negotiari, nec qui emit sibi & familiae necessaria, & deinde vendit quae superflua: nec qui emit merces, ut familiae suae prodesset, & ut utato consilio easdem vendit; nec qui locat propria praedia, & conducit aliena. Perinde est autem, siue quis per se, siue per alium emat ad reuendendum, ut negotiari censetur. Duplex est vero negotiatio: vna, quae res emitur, ut reuendatur non mutata, ut ea quae emitur frumentum, ut idem et postea reuendatur. Altera est, quae res emitur, ut reuendatur immutata per aliquam artem, ut ea quae emitur ferrum, ut vendantur clauis: emitur lignum, ut vendantur scabellae: emitur lana, ut vendatur pannus. Earum prior (quae proprie est negotiatio) confunditur cum mercatura, ut patet ex Cap. Eijciens, dist. 88. & posterior confunditur cum artificio.

Porro quod de negotiatione occurrit hoc loco tractandum, est, an sit, vel non sit licita. Atque aliquando esse licitam, & aliquando illicitam, ac proinde ex se indifferentem, patet per illud. D. Aug. relatum in Cap. Fornicari, ead. dist. fornicari hominibus semper non licet, negotiari aliquando licet. Antequam enim quis fiat Ecclesiasticus, licet ei negotiari, factum iam non licet. Atque speciem turpitudinis potius quam honestatis praese ferre, D. Thom. 2. 2. quaestio. 77. artic. 4. deditur

ex illis sine qui est lucrum non habens ex se rationem honesti sed solum vt referatur ad alium finem honestum; qualis est sustentatio familiae: quamuis, vt idem adauit, ipsa de se sit Reipub. necessaria. Non enim regiones omnes abundant omnibus, sed in quibusdam aliqua, in aliis alia reperitur, quorum vt fieret communicatio, necessaria fuerit negotiatio. De quibus Molina in eod. tract. 2. disput. 339. plenius.

SEPTIMVS verò modi sunt quibus negotiatio redditur illicita, de quibus Medina in Cod. De rebus restit. quest. 30. & Gabr. in 4. dist. 15. quest. 10. aliquantulum post principium.

PRIMVS est ex parte materiae, id est, rerum in quibus exercetur; nempe cum quis negotiatur reuendendo, res vendi prohibitas; vt cum quis negotiatur circa res spirituales, puta beneficia, sacramenta, officia diuina, actus iurisdictionis spiritualis, & alia eius generis: quae quidem negotiatio pessima est omnium, & vocatur simonia; de qua in praecedenti lib. 23. cap. 11. & sequentibus differimus. Praeterea cum quis negotiatur circa res non suas, sed alienas abs se usurpatis abque consensu dominorum. Tertio, cum quis negotiatur circa res vitiosas in substantia, quantitate, vel qualitate, non patefacto vitio, aut non diminuto pretio rei, ad modum postea exponendum. Quarto, cum negotiatur circa illa quae sunt prohibita lege humana: vt alportando extra regnum, vel prouinciam, vinum, frumentum, vel alias merces alportari prohibitas legibus, aut statutis municipalibus. Quinto, cum negotiatur circa res, quibus emptor abusus est, vendendo contra charitatem, aut iustitiam. Quae de re vide antedicta in capite 15. dubio 5. Postremo, cum negotiatur vendendo ea quibus nemo bene vti potest, aut quibus omnes male vtuntur: qualia sunt venena quae nulli bono vti seruiunt, aut seruire possunt.

SECONDVS modus est ex parte eorum cum quibus quis negotiatur: vt si vendat arma aut alia ad bellum pertinencia, Turcis, & aliis infidelibus quibus oppugnant Christianos. Quod graue peccatum est, habens annexam excommunicationem referuatam in bulla cœne Domini: quam exposuimus in praecedenti lib. 9. de eodemque argumento Nauarrus in tomo 2. suorum operum late diserit, ad Cap. Ita quorundam, de Iudæis.

TERTIVS est ex parte illorum qui negotiantur, si sint Clerici vel Monachi: quibus vtrisque sub interminatione anathematis interdicta est negotiatio in Cap. Cum secundum instituta. Extra ne Clerici vel Monachi: adeo ut mortaliter peccent negotiando: si quidem anathema, si excommunicatio maior, non imponitur, nisi pro peccato mortali, ex Ca. Nemo Episcoporum 11: quest. 3. Ratio vero talis prohibitionis est indecentia maxima, de qua in ca. Consequens, dist. 88. per illud, quod Dominus noster è templo eiecit vendentes & ementes, Ioan. cap. 2. & quod Apostolus dicit in 2. ad Timoth. cap. 2. Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.

AT T A M E N dantur sex circumstantiae quae efficiunt vt non sit mortale.

Prima; si Clericus negotians nondum sit sacro ordine initiatus: quod annotans Syluester in verbo Clericus 3. quest. 3. rationem affert, quod tali sit liberum ad laicalem statum redire: non item Clericis initiatis maioribus ordinibus, neque Monachis, etiam laicis, quos vocant conuersos.

Secunda, si ad sit necessitas quae Clericum vel Monachum negotiari cogat. Illa enim excusat, dum modo negotiatio non sit infamis & turpis, cuiusmodi sunt ea quae referuntur in cap. 1. Extra ne Clerici vel Monachi. Hinc ex Cap. Dilicti. De decimis: si Clerici; vt ibid. Lex prescribit glossa prima; aut ex alia glossa prima ad Cap. Peruenit. distinct. 86. si Monachi tam pauperes sint, vt nequeant aliter commodè sustentari, quam conducendo alienos agros, de quorum fructibus partim vescendo, partim vendendo, vitè necessaria sibi comparent, non censentur exercere negotiationem prohibitam sacris canonibus, quam necessitas facit licitam.

Tertia circumstantia, si Clericus vel Monachus pupilli aut minoris curâ habere cogatur ex consuetudine, vel lege, ipsum adstringente, aut negotietur ad succurrendû pupillo, vel viduæ, vel aliis personis miserabilibus necessitate prelo, aut certe in rebus Ecclesiasticis ex præcepto sui Episcopi.

Nam in talibus casibus non peccat: quia id illi permittitur per decretum Concilij Calcedonensis relatum in citato Ca. Peruenit.

Quarta, quam habent Sylu. & Medina locis citatis quando negotiatio non est pura, sed mixta, quae dicitur artificum, id est, quando res empta immutatur arte antequam reuendatur: vt quando emitur papyrus, & libri scripti venduntur. Cum enim inter reuentionem & reuentionem interuenit ars, nisi ea sit prohibita, per quam eadem res immutatur, negotiatio est Clericis ipsi licita; pro quo plures canones à Molina de iust. & iure tract. 2. disput. 342. concl. 4. referuntur. Confirmatur vero aperte ex eo, quod Actorum cap. 18. D. Paulus Christi Apostolus & Episcopus, artem scenofactoriam exercuisse dicitur. Quatenus autem in tali negotiatione gabella sit soluenda, Molina in eadem disput. vers. Secundum est, declarat plenius. Summa vero est, soluendam esse, tum quando aliquid emitur vt minutatim vendatur; tum quando non emitur quidem, sed est fructus perceptus ex rebus propriis, qui per famulos ad id conductos immutatur ac venditur. Non esse autem emendum, si Clerici ipsi aut Monachi per se ipsos materiam ex suis rebus perceptam immutent, vt si ex lanis suarum ouium faciant pannû, & vendant: quia id non est negotiari, sed vendere suos fructus.

Quinta est, quam habent Sylu. & Nauar. locis memoratis, quando non per se, sed per accidens: neque ex intentione, sed præter intentionem Clerici vel Monachi negotiantur: vt contingit cum Clericus pro annua sua prouisione, alicubi emit multum frumenti & vini, & postea cogitur inde discedere. Nam potest id ipsum frumentum & vinum reuendere sine peccato, etiam si multum lucretur.

Sexta est, quam habet Caiet. verbo Clericus, quando Clericus qui negotiatur, non est à Prælato suo monitus vt desistat: non enim peccat, saltem mortaliter, nisi interueniat aliquod scandalum, aut aliud quod laicis etiam illicitum esset. Licet enim peccatum cui annexa est maior excommunicatio, sit de se mortale, tamen si excommunicatio sit solummodo comminatoria (vt est ea, de qua in ante memorato Cap. Cui secundum instituta, quam si tantum incurrat, qui licet admonitus sit, vt ab aliquo actu desistat, persequatur nihilominus in eo) non est peccatum mortale sufficiens argumentum, donec ad monitum præcesserit; vt nec ante eam est sufficiens causa incurrenda.

QUARTVS modus quo negotiationem illicitam esse contingit, est ex parte loci. Nam non licet negotiari in loco sacro, hoc est, in templo, cœmeterio, vel aliis locis diuino cultui dicatis, ex cap. 2. De immunit. Ecclesiâ in 6. Et confirmatur, ex facto Domini, qui, vt refertur Matthæi cap. 21. eiecit à templo vendentes & ementes. Locum habet autem hic modus, etiam si res quae emuntur, & venduntur; non teneantur in ipso loco sacro, ac contrahatur tantum verbis aut scriptis: re quae tradenda est existente alibi, ex Medina in eadem quest. 30. § Quarto redditur. Et ratio est, quia ius simpliciter prohibet, negotiationes fieri in loco sacro, tanquam eas per quas (non autem per merces) in eodem loco, homines ab oratione, cultuque diuino ibi perficiendo distrahantur ruptione silentij: atque adeo sunt de numero eorum quae Concilium Trident. ab Ecclesia arceri præcipit Prælati scilicet 22. in decreto de obseruandis, & euitandis in Miss. celebratione.

QUINTVS modus est ex parte temporis: nam non licet negotiari diebus festis ex Cap. primo de feriis. Quanquam, vt admonet Medina in sequenti §. Quinto redditur: consuetudo in contrarium multum valet, quando iam est præscripta etiam si forte malè habuerit initium: vel multum etiam valet publica, vel priuata necessitas, quae aliud exigat, prout attigit D. Thomæ 2. 2. q. 112. ar. 4. ad 4. Notat autem Sotus lib. 6. De iust. & iure quest. 2. art. 2. conclus. quinta, de hac circumstantia ac etiam de præcedenti, eas de te (vt pote modici momenti) non reddere negotiationem mortalem, nisi interueniat scandalum, aut impedio officij diuini.

SEXTVS modus est ex parte finis: quia negotiari propter solum lucrum, peccatum est avaritia; quod sua quidem natura tantum est veniale, sed valde periculosum: quia, vt inquit Apostolus in priori ad Timoth. cap. 6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in varias tentationes, laqueum diaboli;

SEPTIMVS modus est ex parte modi, quo exercetur negotiatio: nam cum in ea interueniunt periuria, & mendacia; negotiatio peccatum est, cum nemo peieret aut mentiarer sine peccato. Item quando res venditur aut emitur pretio non iusto, vt expositum est in precedentibus, aut quando mercatores vtuntur monopolio priuata autoritate de qua re consequenter ex instituto dicendum est.

CAPVT XXII.

De monopolio.

SUMMARIUM.

- 327 Quid specialiter, quidque generaliter dicatur monopolium, & quomodo specialiter dictum, si auctoritate publica sit, censatur licitum.
- 328 Quando sit, vel non sit licitum monopolium, per quod negotiatores inter se conueniunt de non vendendis mercibus, nisi si pretio taxato, non arbitrato.
- 329 Par iudicium de nonnullis aliis positum in usu.
- 330 Quatenus licitum sit, vel non sit, monopolium, in quo negotiatores supprimunt suas merces: vt dum apparent pauciores, crescat pretium illarum.
- 331 Quatenus illud, in quo vnus, vel pauci conueniunt omnes merces certi generis, vt illas pro arbitrio, aut postea vendant.
- 332 Impediens ne maior mercium copia aduocatur, quo modo peccet.
- 333 De monopolio emptorum; & quod ex monopolio non nascatur obligatio ad restitutionem, si iustum pretium in eo situr.

327. **D**E his agentes auctores Petrus à Nauarra commemorat in lib. 3. de restit. cap. 2. dubit. 9. n. 77. quibus accesserunt Petrus Aragonius ad 22. q. 77. ar. 4. & de iust. & iur. sum Lud. Molina tract. 2. disput. 345. tum Leon. Lessius lib. 2. cap. 21. dubit. 20. Monopolium autem specialiter quidem dicitur, quando vnus, vel pauci efficiunt vt ipsi soli aliquod mercium genus vendant eo pretio quo libuerit ipsis: generaliter vero dicitur de omni machinatione aliquorum mercatorum, qua efficiunt vt ipsi soli vel vendant, certum quid, vel certe eo pretio quo voluerint, vendant. Duplex autem distinguitur dictum specialiter monopolium: vnum quod fit publica autoritate, vt quando Princeps, aut Magistratus concedit alicui typographo, vt solus imprimat, & vendat certum librum, vel vt talis mercator solus vendat certas merces. Alterum quod fit auctoritate priuata, vt cum mercatores inter se conspirant, ne quisquam ipsorum vendat infra, vel emat supra certum pretium. Atque vt prius licitum sit, prater publicam auctoritatem requirit duas condiciones, vt bene declarat Medina in Cod. De r. b. restit. quest. 30. non procul a fine. Alteram, vt concedatur id exigente bono communi (alioqui enim contra iustitiam inferretur damnum tum emptoribus tum aliis mercatoribus) vt fit quando Respub. indiget aliquibus mercibus, quarum negotiatio damnosa erit mercatori, nisi priuilegium ei concedatur, vt solus tales vendere possit. Alteram vero, vt auctoritate quoque publica attentis omnibus circumstantiis taxetur, & constituatur iustum pretium, nec relinquatur arbitrio eorum quibus tale priuilegium conceditur: presertim in mercibus communiter necessariis ad comode ciuilitate viuendum; vt sunt frumentum, vinum, &c. Nam in eo daretur priuatis occasio, pro ipsorum arbitrio grauandi, damnoque magno afficiendi Respub. & per consequens peccandi mortaliter: de quo peccato Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 92. Secus est vero in illis rebus quae solum ad recreationem, vel luxum pertinent, iuxta ante tradita in num. 286. huius libri. E ratio est, quia in talibus nemo grauatur nisi libere volens, cui proinde non fit iniuria. Deposteriori autem monopolio, quando fit, aut non sit licitum, exponitur distinctis illius variis modis.

328. **P**RI-MVS EST, quando negotiatores inter se conueniunt de non vendendis mercibus, nisi certo pretio taxato pro suo arbitrio. De quo statuuntur duae conclusiones. Prior est, taliter factum monopolium esse illicitum, quando ex illo augetur pretium rerum, & caritas inducitur: seu quando fraudulenter negotiatores inter se conueniunt vt res vendant vl-

tra iustum pretium, etiam infimum: Hæc probatur, quia in eo est averta iniquitas & violentia facta Reipub. atque perniciosisimum genus expilandi ciues: eo iniquius ac sceleratius, quo merces in Reipub. fuerint magis necessariae, vt panis, vinum, carnes, oleum, & c. de quo iure communi in lege vnica, Cod. De monopolio, ipsum est prohibitum sub pena amissionis omnium bonorum, atque perpetui exilij. Prater peccatum autem in eo casu est obligatio ad restitutionem eius, quod contra iustitiam acceptum fuerit supra iustum pretium, aut datum infra: quandoquidem censeretur non potest liberaliter donatum, sicut nec quod vsurario soluitur supra fortem ratione mutui.

Posterior conclusio est, istiusmodi monopolium tunc posse licitum esse, cum ideo tantum fit, vt merces iusto pretio vendantur: vel opera iusta mercede locentur. Huius ratio est, quod quando negotiatores non alia de causa inter se ita conueniant, quam vt pretio iusto res suas vendant, nihil de ipsarum valore amittendo: nec artifices alia de causa, qua vt locent iusta mercede operas suas, & vendant opera sua artis pretio iusto inter ipsos constituto, per quod non inducunt caritatem, nec Reipub. aut priuatum aliquem lædunt: sed solum industria & diligentia vtuntur, vt ipsi iusto pretio emant vel vendant, neque in vendendo cogantur pretij vilitatem subire, vel in emendo grauari pretij incremento. Quia in re censendi non sunt peccare, cum nulli inferant iniuriam.

Idem quoque eadem ratione dicendum est de illis qui in publica licitatione rogant amicos, ne plus certa quantitate, vt ipsi rem quæ venalis proponitur, habere possint pro iusto pretio: quia hoc, etiam si dei tantummodo infinitum, vt vnus, non est rem emere minoris quam valeat, nec alios vi aut metu impedire ne augeant. Dicendum item est idem eadem ratione de iis qui volentes emere officium, aut veltigalia, vel prouentus alios conducere, rogant ceteros emptores vel conductores, ne plus dent quam iustum illud pretium quod offerunt. Sed quamuis non peccetur in his contra iustitiam, peccari potest tamen contra charitatem, perinde ac cum aliis non miseremur proximi afflicti.

SECUNDVS MONOPOLIUM MODVS EST, quando negotiatores supprimunt suas merces, nec eas venim exponunt, vt dum pauciores apparent, crescat earum pretium. De quo hæc conclusio statuitur. Prima, si quis merces suas exposuerit, ac deinde eas supprimat, ex eaque suppressione sequatur caritas notabiliter maior, peccat contra iustitiam, & tenetur ad restitutionem. Hæc, quam habet Petrus à Nauarra in citata dubit. 9. num. 82. probatur: quia hoc ipso, quod merces illas exposuit venditioni, Respub. ius habet emendi eas pretio, quod spectata mercium copia iustum censetur. Ergo iniuriam inferit ciuibus, dum supprimendo illas, facit vt pluris estimetur, pretij quoque augeatur. Nec est quod opponatur, ipsum iure suo vt suppressendo rem suam: perinde ac vt retinetur mutando simpliciter animum vendendi; aut donando gratis rem suam; vel eam transferendo alio, aut etiam eam destruendo. Nam proposita conclusionis vis non est in eo posita, vt negetur illi qui rem animo vendendi aduexit, eamque venalem exposuit, posse postea eandem non vendere: sed vt assermetur quod si subtrahendo merces venales, caritatem iniuste inducat, efficiens vt res quæ tunc prostant venales, pluris valeant, ob earum quæ apparet inopiam: non possit maior pretium exigere quam accepisset, si non abscondisset; quia censetur per vim fraudulenter illatam Reipub. (qua alioquin ius habuit illum cohibendi, ac etiam puniendi tanquam sibi maiore se nocuum) illud plus accipere; & ideo ad restitutionem illius teneri, adeoque damni quod ipsius causa ciues paterentur, coacti emere ab aliis mercatoribus supra pretium iustum. Attamen iidem alij mercatores non videntur teneri ad restitutionem incrementi quod acceperint supra pretium illud, quod sine tali fraude existimatum esset iustum. Namque vendiderunt pretio corrente, quod iustum existimabatur spectata paucitate rerum quæ venales exponerentur, proueniente ex iniqua alterius suppressione, quæ non fuerit in ipsorum potestate, nec sint eo cooperati.

Secunda conclusio. Si ex suppressione non sequatur maior caritas: vt cum quis paucas merces habet, aut talium magna copia est in ciuitate; non peccatur contra iustitiam ab eo